

Nr 639

Av herr **Ohlin m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 165, med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 165 föreslås att de nuvarande jordförvärvs- och förköpslagarna skall sammanfogas till en lag.

Jordförvärvslagens uppgift har varit att förebygga att jordbruk förvärvas av köpare, som enligt i lagen angivna förutsättningar inte kan betraktas som lämpliga att äga jordbruksfastigheter. Genom lantbruksnämndernas tillståndsprövning vill man förhindra bl. a. spekulationsköp och olämpliga kapitalplaceringsköp samt att jordbruksfastighet kommer i händerna på förvärvare som kan antagas vansköta den.

Förköpslagens ändamål är som bekant att ge rationaliseringsmyndigheterna möjlighet att främja jordbrukets yttre rationalisering.

Enligt vår principiella uppfattning må jordbruk liksom annan egendom kunna förvärvas av varje svensk medborgare. Vissa medborgare bör ej genom lagstiftning utan tvingande skäl utestängas från denna möjlighet.

Det kan med skäl befaras att ett sådant ingrepp i det ekonomiska livet i längden blir mer till skada än nytta för jordbruket och därmed för hela vårt näringsliv.

En lång rad olägenheter är förenade med denna lagstiftning. De har påtalats under remissbehandlingen. Även lantbruksstyrelsen, som för sin del tillstyrker lagstiftningen, har erinrat om dem. Lantbruksstyrelsen framhåller bl. a.:

Som en påtaglig olägenhet måste det enligt styrelsens uppfattning betecknas, att avgöranden av för både köpare och säljare stor ekonomisk räckvidd måste träffas på grundval av vissa mera allmänt hållna föreskrifter i lagen. Även om de organ, som har att tillämpa lagen — i första hand lantbruksnämnderna — gör sitt yttersta för att lagen skall bli tillämpad på ett riktigt och enhetligt sätt, är det tydligt att de berörda parterna ibland kan tycka, att den bedömning som ligger till grund för ett avslagsbeslut, är felaktig. Nämnderna ställes också många gånger inför stora svårigheter, då det gäller att pröva frågor om tillstånd enligt jordförvärvslagen. Sålunda är det till exempel ofta mycket vanskligt att avgöra, huruvida tilltro bör fästas till en uppgift av en sökande, att han har för avsikt att själv ägna sig åt jordbruket å den fastighet, ansökningen avser, huruvida kapitalplaceringssyfte eller spekulationsssyfte i ett visst fall ligger bakom ett förvärv eller ej eller huruvida ett visst förvärv med hänsyn till omständigheterna, trots att sökanden ej själv ämnar ägna sig åt jordbruket, kan anses vara till övervägande nytta för jordbruket i orten. — Som en nackdel måste vidare i och för sig betecknas den omständigheten, att det ej kan undvikas att tillämpningen av lagen kräver ett ej ringa mått av administrativt arbete.

Vi anser för vår del att dessa olägenheter är så allvarliga att de utgör synnerligen starka skäl mot en lagstiftning av denna art. Dessutom kan anföras följande:

Lantbruksstyrelsen pekar också på värdet av de impulser som jordbruket erhållit från personer som förvärvat och drivit jordbruk utan att från början ha varit jordbrukare. Det är vidare av stor vikt att vederbörlig hänsyn tas till den stukturförändring, som sker genom att det befolkningsunderlag som i framtiden skall rekrytera jordbruket med nuvarande takt i avflyttningen från denna näring sjunker väsentligt starkare än rekryteringsbehovet. Denna utveckling, som klarlagts bl. a. genom undersökningar av Industriens utredningsinstitut, innebär att rekryteringen till jordbruket i en framtid i viss utsträckning måste tillgodoses av tätorternas befolkning. Den här berörda lagstiftningen kan bli ett hinder för en sådan rekrytering.

Det måste betraktas som ett samhällsintresse att möjligheterna står öppna för ungdom att så småningom arbeta sig fram till självägande bönder. Arrenderandet av ett jordbruk är här för många den naturliga startpunkten, eftersom de därigenom befrias från svårigheten att anskaffa och stå risken för anläggningskapital. Den aktuella lagstiftningen minskar dessa möjligheter, eftersom den successivt skär ned antalet jordbruk som utarrenderas.

Därtill kommer att det, som 1951 års jordbruksrationaliseringssakkunniga uttalat, torde vara omöjligt att skapa en lagstiftning som inte kan kringgås. Detta betyder i själva verket, att lojala köpare böjer sig för lagens bud och därigenom hindras från att göra en mången gång nyttig insats för jordbruksnäringen under det att köpare, som icke tvekar att använda mindre noggranna metoder, kan lägga sig till med en fastighet som anses åtråvärd.

Jordbrukets yttre rationalisering är en företeelse, som hittills i stort sett har fortgått på jordbrukarnas egna initiativ oberoende av förköpslagen. Alla tecken tyder på att denna utveckling kommer att fortsätta, kanske i ökad takt. Något behov av en lagstiftning, som verkar pådrivande, är därför inte för handen. Antalet av lantbruksnämnden fullföljda förköpsfall är relativt litet. Lagstiftningen har emellertid i olika avsenden försatt enskilda medborgare i stora svårigheter. Härom anför t. ex. RLF:

I de relativt få fall — ca 30—50 årligen — där lantbruksnämnderna utnyttjat möjligheterna enligt förköpslagen att tvångsvis övertaga ett köp har *åtskillig irritation uppstått*. Mer än hälften av de beslutade förköpen har sålunda överklagats hos lantbruksstyrelsen och vidare hos Kungl. Maj:t. Även i de fall, där förköpslagen endast utnyttjats som ett påtryckningsmedel, har understundom en allvarlig reaktion kunnat förmärkas bland jordbrukarna. Det synes med skäl kunna ifrågasättas om den fördel, som eventuellt kan påvisas av en av lantbruksnämnd framtvingad åtgärd, uppväger den skada och de olägenheter som uppstår av ett motsatsförhållande mellan nämnd och jordbrukare.

Det torde å andra sidan utan denna lagstiftning finnas goda möjligheter för rationaliseringsorganen att genom rådgivning, aktiv inköspolitik och ekonomiskt stöd få det inflytande på rationaliseringsverksamheten, som kan be-

finnas önskvärt. Lagen om kronans förköpsrätt bör därför upphävas fr. o. m. 1 juli 1955.

Genom en lämplig utformning och tillämpning av skogsvårds- och vanhävds-lagstiftningen bör myndigheterna ha möjlighet att förhindra skadlig exploate-ring av jordbruksfastigheter.

Med anledning av vad ovan anförts hemställes

att riksdagen måtte för sin del besluta

1. avslå det i Kungl. Maj:ts proposition nr 165 innefattade förslaget till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslag),
2. att lagen av den 13 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt (förköpslagen) skall upphöra att gälla från och med 1 juli 1955,
3. antaga följande

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt.

Häri genom förordnas dels att 2 § lagen den 22 december 1943 om arrendators förköpsrätt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels att 4 § tredje stycket samma lag skall upphöra att gälla.

2 §.

(Gällande lydelse)

Förköpsrätt må — — — i densamma.

Sker försäljningen i den ordning utsökningslagen bestämmer, må förköpsrätt ej utövas. *Ej heller må förköpsrätt utövas om fastigheten säljes till kronan för ändamål, som avses i 1 § lagen om kronans förköpsrätt, och arrendatorn är ägare av annan, bärkraftig brukningsdel eller uppenbarligen besitter fastigheten av annan anledning än att bereda sig sin huvudsakliga utkomst av jordbruket därå. Om vissa fall då kronans förköpsrätt äger företräde framför arrendatorns är stadgat i sistnämnda lag*

(Föreslagen lydelse)

Sker försäljningen i den ordning utsökningslagen bestämmer, må förköpsrätt ej utövas.

Har jordägaren — — — för hembudet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955; dock skola äldre bestämmelser fortfarande tillämpas beträffande fång som skett före ikraftträdandet.

Stockholm den 26 april 1955

Bertil Ohlin

Wald. Svensson

Bertil von Friesen

Filip Kristensson
i Osby

Ragnhild Sandström

Per A. Johnsson
i Kastanjegården

O. Malmberg
Skövde

Nr 640

Av herrar **Svensson** i Vä och **Larsson** i Hedenäset, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 165, med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.*

(Lika lydande med motion nr 516 i Första kammaren)

Stockholm den 26 april 1955

Gustaf Svensson
i Vä

Harald Larsson
i Hedenäset

Nr 641

Av herr **Holmberg m. fl.**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 165, med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.*

(Lika lydande med motion nr 518 i Första kammaren)

Stockholm den 26 april 1955

Helmer Holmberg

H. Hagberg

Knut Senander
